

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

જયચંદ લાલ સેઠીયા

વિરુદ્ધ

પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય અને અન્યો.

જુલાઈ ૨૭, ૧૯૬૬

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એન. વાન્ચૂ,
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ. હિદાયતુલ્લાહ,
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.એમ.સિકી,
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. રામાસ્વામી
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. એમ. શેલત]

ડિક્શનરી ઓફ ઇન્ડિયા રૂલ્સ, ૧૯૬૨. નિયમ ૩૦-દુર્ભાવનાપૂર્ણ વિનંતી હેઠળ અટકાયતનો મુદ્દો ઉઠાવી શકાય છે-અટકાયતના આદેશ ધરાવતી ગુપ્ત ફાઇલનો હકદાર છે કે કેમ તે જાણી શકાય છે-આદેશ પસાર કરનારા મુખ્યમંત્રી સામે કોઈ દુર્ભાવનાપૂર્ણ આરોપ નથી-તેમનું સોગંદનામું જરૂરી નથી.

અપીલકર્તાની ડિક્શનરી ઓફ ઇન્ડિયા રૂલ્સ, ૧૯૬૨ના નિયમ ૩૦ હેઠળ અટકાયત કરવામાં આવી હતી.તેમણે બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજી દ્વારા અટકાયતના ઓ. સી. ડી. સી. આર. ને પડકાર્યો હતો, જેને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.વિશેષ રજા દ્વારા આ અદાલત સમક્ષ અપીલમાં અપીલકર્તા વતી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે, (i) અટકાયતનો આદેશ દુર્ભાવનાપૂર્ણ હતો; (ii) ઉચ્ચ અદાલતે કેસની ફાઇલ ન બોલાવવી અને અપીલકર્તાને એમ. ટી. સી. આર. ની તપાસ કરવાની મંજૂરી આપવી; જેના આધારે અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.કાયદાની ભૂલ કરી; (૩) ઉચ્ચ અદાલતે રાજ્યના મુખ્યમંત્રી પાસેથી સોગંદનામું માંગવું જોઈતું હતું જેમણે અટકાયતનો આદેશ પસાર કર્યો હતો.

ઠેરવ્યું કે, (i) જો કે આ અદાલતના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલકર્તા કટોકટીની ઘોષણા અને રાષ્ટ્રપતિના આદેશને અનુસરતા હોવા છતાં

દુર્ભાવનાપૂર્ણ અરજી ઉઠાવવાનો હકદાર હતો, પરંતુ વર્તમાન કેસની હકીકતો અરજીને યોગ્ય ઠેરવતી નથી.[૪૬૮એચ]

માખન સિંહ તારસિકા વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, [૧૯૬૪] ૪ એસ. સી. આર. ૯૩૨
અને દુરાદાસ શિરાલી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ.[૧૯૬૬] ૨ એસ. સી. આર. ૫૭૩ નો
ઉલ્લેખ

(૨) નિયમ ૩૦ હેઠળ અટકાયતના આદેશને ન્યાયી ઠેરવતી સરકારનો સંતોષ એ વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ છે.અદાલત સામાન્ય રીતે પૂછપરછ કરી શકતી નથી કે શું એવા આધારો અસ્તિત્વમાં છે કે જેના પર વાજબી વ્યક્તિના મનમાં જ આદેશ આપી શકાયો હોત.તેથી જો અટકાયતનો પ્રમાણિત આદેશ તેના ચહેરા પર નિયમિત અને નિયમ ૩૦ ની ભાષાને અનુરૂપ હોય, તો તે સામાન્ય રીતે અદાલત માટે તે સામગ્રીની પર્યાપ્તતા વિશે તપાસ કરવા માટે ખુલ્લું નથી કે જેના પર અટકાયતનો આદેશ આધારિત છે.[૪૬૯ સી-ડી]

કિંગ સમ્રાટ વિ. શિબનાથ બેનર્જી, ૭૨ આઈ. એ. ૨૪૧, લિવર્સિજ વિ. સર જહોન એન્ડરસન [૧૯૪૨] ૧ એ. સી. ૨૦૬ અને ગ્રીન વિ. સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ફોર હોમ અફેર્સ [૧૯૪૨] ૧ એ. સી. ૨૮૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

તેમ છતાં તૈયાર કરવામાં આવેલા આદેશમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકાર સંતુષ્ટ છે, તે પઠનની ચોકસાઈને મર્યાદિત હદ સુધી અદાલતમાં પડકારવામાં આવી શકે છે. ચોકસાઈને બે રીતે પડકારવામાં આવી શકે છે, ક્યાં તો તે સાબિત કરીને કે રાજ્ય સરકારે આ બાબતે ક્યારેય પોતાનું મન લગાવ્યું નથી અથવા રાજ્ય સરકારના સત્તાવાળાઓએ દુર્ભાવનાપૂર્ણ વર્તન કર્યું છે, સામાન્ય કિસ્સામાં યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત આદેશમાં આવા પઠનનું અસ્તિત્વ તેની અસમર્થતા અંગેના કોઈ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે કે તે સ્થાપિત કરે છે કે જરૂરી શરત પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી. જો કે, જો અટકાયતના આદેશમાં કોઈ ખામી હોય તો તે અદાલત માટે મુખ્યમંત્રી અથવા અન્ય મંત્રી પાસેથી સોગંદનામું માંગવા અથવા રાજ્ય સરકાર પાસેથી સંબંધિત ફાઈલ માંગવા માટે ખુલ્લું છે જેથી અટકાયતના આદેશમાં કરવામાં આવેલા પઠનની ચોકસાઈ અંગે પોતાને સંતોષ થાય. [૪૭૦ એફ-એચ]

બીરેન દત્તા વગેરે વિરુદ્ધ ત્રિરપુરાના મુખ્ય કમિશનર, [૧૯૬૪-૮ એસ. સી. આર. ૨૯૫ અને જગન્નાથ મિશ્રા વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય. [૧૯૬૬] ૩ એસ. સી. આર. ૧૩૪ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

વર્તમાન કેસના સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ફાઇલ બોલાવવાની જરૂર નહોતી અને ઉચ્ચ અદાલતે ફાઇલની તપાસ માટે અપીલકર્તાની વિનંતીને સ્પષ્ટ રીતે નકારી કાઢી હતી.[૪૭૧ ઇ-એફ]

(૩) મુખ્યમંત્રીના સંબંધમાં દુર્ભાવનાપૂર્ણ અથવા પ્રામાણિકતાના અભાવનો કોઈ આરોપ ન હોવાથી, ઉચ્ચ અદાલત માટે તેમનું સોગંદનામું બોલાવવાની જરૂર નહોતી.રાજ્ય સરકારના નાયબ સચિવનું સોગંદનામું આ કેસના સંજોગોમાં પૂરતું હતું.[૪૭૧ G-૪૭૨ A]

૧૯૬૬.

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૧૦/૧૯૬૬.

ક્રિમિનલ મિસ્સીલેનીયસ કેસ માં કલકત્તા હાઈકોર્ટના ૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૬ના ચુકાદા અને આદેશ સામે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ.કેસ નંબર ૨૬૬/૧૯૬૫.

એન. સી. ચેટર્જી, એસ. કે. દત્તા અને ડી. એન. મુખર્જી

અરજદાર.

સી. કે. ડાફ્ટરી, એટર્ની જનરલ, બી. સેન, પી. કે. ચેટર્જી

ડી અને પી. કે. બોઝ, પ્રતિવાદીઓ માટે.

રામાસ્વામી, ન્યાયમુર્તિ. આ અપીલ, વિશેષ રજા દ્વારા, ૧૯૬૫ ના ફોજદારી કેસ નંબર ૨૬૬ માં કલકત્તા હાઈકોર્ટના ૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૬ ના ચુકાદા અને આદેશથી વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા વતી એન. સી. ચેટર્જી, એસ. કે. દત્તા અને ડી. એન. મુખર્જી.

પ્રતિવાદીઓ વતી એટર્ની જનરલ સી. કે. ડાફ્ટરી, બી. સેન, પી. કે. ચેટર્જીસ અને પી. કે. બોઝ હાજર રહ્યા હતા.

અદાલતનો ચુકાદો **રામાસ્વામી, ન્યાયમુર્તી** દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. આ અપીલ ૮ ફેબ્રુઆરીના કલકત્તા હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે વિશેષ રજા દ્વારા લાવવામાં આવી છે. ક્રિમિનલ મિસ્કમાં ૧૯૬૬.૧૯૬૫નો કેસ નંબર ૨૬૬ ભારત સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૩૦ હેઠળ પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ હેઠળ અપીલકર્તા જયચંદ લાલ શેઠિયાને અટકાયતમાંથી મુક્ત કરવાનો આદેશ આપતા હેબિયસ કોર્પસની પ્રકૃતિમાં રિટ આપવાનો ઇનકાર કરે છે.૩ મેના રોજ આ કેસમાં દલીલો પૂર્ણ થયા બાદ. ૧૯૬૬ માં અમે અભિપ્રાય

વ્યક્ત કર્યો કે આ અપીલને રદ કરવી જોઈએ અને કારણો પછીથી જણાવવામાં આવશે.હવે આપણે તે કારણો વ્યક્ત કરવા આગળ વધીએ છીએ.

અપીલકર્તાનો કેસ એ છે કે તે કલકત્તા શહેરમાં લવિંગ, તજ, રંગ સામગ્રી વગેરે જેવી ચીજવસ્તુઓની ખરીદી અને વેચાણનો વ્યવસાય કરતો હતો.જાન્યુઆરી, ૧૯૬૩ના મહિનામાં અપીલકર્તાને કલકત્તામાં બુર્બાજાર, પી. એસ. ની પોલીસ સાથે, ખાસ કરીને સબ-ઇન્સ્પેક્ટર કલ્યાણ દત્ત સાથે થોડી મુશ્કેલી પડી હતી.તે પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી. અપીલકર્તાએ એમ પણ કહ્યું હતું કે તેમણે કસ્ટમ્સ વિભાગના અધિકારીઓની નારાજગી સહન કરી હતી જેમણે અપીલકર્તાનો માલ ગેરકાયદેસર રીતે જપ્ત કર્યો હતો અને તેને કસ્ટમ્સ વિભાગના હરાજી-વેચાણમાં ભાગ લેવાથી પણ અટકાવ્યો હતો.અપીલકર્તાએ આ સંબંધમાં કસ્ટમ વિભાગના ઉચ્ચ અધિકારીઓને ફરિયાદ કરી હતી.૨૭ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર દ્વારા ભારતના સંરક્ષણ નિયમોના નિયમ ૩૦ હેઠળ અપીલકર્તાની અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને તે આદેશને અનુસરીને અપીલકર્તાને કલકત્તાની પ્રેસિડેન્સી જેલમાં અટકાયતમાં લેવામાં આવ્યો હતો.અટકાયતનો આદેશ પશ્ચિમ બંગાળ સરકારના ગૃહ વિભાગના વિશેષ વિભાગનો નંબર ૭૪૨૨ એચ. એસ. નીચે મુજબ વાંચે છે: _

"જ્યારે કે રાજ્યપાલ સંતુષ્ટ છે કે કલકત્તાના ૯ ડેક્સ લેનના શ્રી દીપચંદ શેઠિયાના પુત્ર શ્રી જયચંદ લાલ શેઠિયાને જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી માટે પૂર્વગ્રહ્યુક્ત કોઈપણ રીતે કામ કરતા અટકાવવાના દષ્ટિકોણથી, તેમને અટકાયતમાં લેવાનો આદેશ આપવો જરૂરી છે.

હવે, તેથી. ભારત સંરક્ષણ નિયમો, ૧૯૬૨ના નિયમ ૩૦ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રાજ્યપાલ આથી નિર્દેશ આપે છે કે આ વ્યક્તિની અટકાયત કરવામાં આવે અને આવી અટકાયતના સમયગાળા દરમિયાન તેને પ્રેસિડેન્સી જેલમાં કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવે.

અપીલકર્તાએ કલકત્તા હાઈકોર્ટ પાસેથી એક નિયમ મેળવ્યો હતો જેમાં પ્રતિવાદીઓને કારણ બતાવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાને અટકાયતમાંથી મુક્ત કરવાનો નિર્દેશ આપતી હેબિયસ કોર્પસ જેવી રિટ કેમ ન આપવી જોઈએ.અપીલકર્તાનો કેસ એ હતો કે અટકાયતના આદેશને દુર્ભાવનાપૂર્ણ બનાવવામાં આવ્યો હતો કારણ કે અપીલકર્તાએ પોલીસ અને કસ્ટમ્સ વિભાગોના કેટલાક અધિકારીઓની વ્યક્તિગત દુશ્મનાવટ સહન કરી હતી.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અટકાયતનો આદેશ પોલીસ અને કસ્ટમ્સ વિભાગોના અધિકારીઓ દ્વારા ભારતના સંરક્ષણ નિયમો હેઠળ બદલો લેવાના ખોટા અહેવાલો પર દુર્ભાવનાપૂર્ણ રીતે મેળવવામાં આવ્યો હતો.એવું

કહેવામાં આવ્યું હતું કે આ આદેશ પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી દ્વારા જાહેર વ્યવસ્થાના હિતમાં તેમને અટકાયતમાં લેવાની જરૂરિયાતથી સંતુષ્ટ હોવાને કારણે નહીં પરંતુ ખોટી વિચારણાઓ માટે કરવામાં આવ્યો હતો.નોટિસના જવાબમાં પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વતી અપીલકર્તાના આરોપોને નકારીને સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.કલ્યાણ દત્ત અને દેબરંજન દત્તા દ્વારા પણ સોગંદનામા દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં અપીલકર્તાના આરોપોનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો., પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, કલકત્તા ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અટકાયતનો આદેશ પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી દ્વારા કાયદેસર રીતે આપવામાં આવ્યો હતો અને અપીલકર્તા દ્વારા દુર્ભાવનાપૂર્ણ આરોપ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો ન હતો.તદનુસાર ઉચ્ચ અદાલતે હેબિયસ કોર્પસની રિટની મંજૂરી માટેની અપીલકર્તાની અરજીને ફગાવી દીધી હતી.

અપીલકર્તા વતી શ્રી એન. સી. ચેટરજીએ રજૂઆત કરી હતી કે અટકાયતનો આદેશ રીના આધારે કરવામાં આવ્યો હતો.પોલીસ અને કસ્ટમ્સ સત્તાવાળાઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા બંદરો કે જેમની દુશ્મનાવટ અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે ૧૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૬૪ના રોજ અપીલકર્તાએ પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી અને અન્ય ઉચ્ચ અધિકારીઓને રજૂઆત મોકલી હતી કે પોલીસ અપીલકર્તાને ભારતના સંરક્ષણ નિયમો હેઠળ અટકાયતમાં રાખવા માટે બનાવટી રેકૉર્ડ બનાવી રહી છે.જુલાઈ, ૧૯૬૫માં

કસ્ટમ્સ અધિકારીઓના કહેવા પર અપીલકર્તા સામે બદનકીના ત્રણ કેસ શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા.ઓગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫માં અપીલકર્તાએ પોલીસ અને કસ્ટમ અધિકારીઓ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી અને અન્ય ઉચ્ચ અધિકારીઓને રજૂઆતો મોકલી હતી.અપીલકર્તાની દલીલ એ છે કે અટકાયતનો આદેશ ૨૭ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, તે કોઈ પણ સામગ્રીને કારણે નહીં કે જે સૂચવે છે કે અપીલકર્તા કોઈ પણ રીતે જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી માટે પૂર્વગ્રહ્યુક્ત વર્તન કરી રહ્યો હતો, પરંતુ પોલીસ અને કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ખોટા અહેવાલોને કારણે.અપીલકર્તાની આગામી દલીલ એ છે કે પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રી વતી કોઈ સોગંદનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું નથી જે દર્શાવે છે કે તેમણે અપીલકર્તાના કેસમાં પોતાનું મન લગાવ્યું હતું અને તેમને વૈધાનિક નિયમ દ્વારા જરૂરી સંતોષ મળ્યો હતો.એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાને તે સામગ્રીની તપાસ કરવાની મંજૂરી આપી ન હતી જેના આધારે અટકાયતનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાને અટકાયતના અધિકૃત આદેશની બહાર જવાની મંજૂરી ન આપીને કાયદાની ભૂલ કરી હતી અને એ જાણવા માટે કે પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રીની સંતોષ પર્યાપ્ત સામગ્રી પર આધારિત છે કે કેમ.

અપીલકર્તા વતી ઉઠાવવામાં આવેલા આ મુદ્દાઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે આગળ વધતા પહેલા એ જણાવવું જરૂરી છે કે માખન સિંહ તારસિકા વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૧) અને દુર્ગાદાસ શિરાલી વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અબ્ર (૨) માં આ અદાલતને ૨૬ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૨ના રોજ રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી કટોકટીની ઘોષણા અને રાષ્ટ્રપતિના બે આદેશો-એક તારીખ ૩ નવેમ્બર, ૧૯૬૨ અને બીજા તારીખ ૧૧ નવેમ્બર, ૧૯૬૨ની કાનૂની અસર પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો.(૧) બંધારણની કલમ ૩૫૯.આ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૫૯ (૧) અને તેના હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશનો વ્યાપ સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની કોઈપણ અદાલતમાં નાગરિકો દ્વારા કરવામાં આવેલા તમામ દાવાઓનો સમાવેશ કરવા માટે પૂરતો વ્યાપક છે, જ્યારે તે દર્શાવવામાં આવે છે કે નાગરિક, હકીકતમાં, કલા હેઠળ મૂળભૂત અધિકારોને લાગુ કરવા માંગે છે કે કેમ તે પ્રશ્નની તપાસ કર્યા વિના ઉપરોક્ત દાવાઓ પર અસરકારક રીતે ચુકાદો આપી શકાતો નથી.૧૪, ૧૯, ૨૧ અને ૨૨.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે રાષ્ટ્રપતિના આદેશની પેન્ડન્સી દરમિયાન વટહુકમ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિયમ અથવા આદેશની માન્યતા પર આ આધાર પર સવાલ ઉઠાવી શકાય નહીં કે તે કલાનું ઉલ્લંઘન કરે છે.૧૪, ૨૧ અને ૨૨.પરંતુ આ મર્યાદા નાગરિકને વટહુકમ અથવા તેના હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમ અથવા આદેશની માન્યતાને અન્ય કોઈ આધાર પર પડકારવાથી રોકી શકતી નથી.જો અપીલકર્તા વટહુકમ, નિયમ

અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા આદેશની માન્યતાને કલાના ઉદ્ધંધન સિવાય અન્ય કોઈ આધાર પર પડકારવા માંગે છે.૧૪, ૨૧ અને ૨૨, રાષ્ટ્રપતિનો આદેશ અમલમાં આવી શકતો નથી.અપીલકર્તા કલમ ૧૮ના ઉદ્ધંધનના આધારે આદેશને પડકારવા માટે પણ તૈયાર નથી, કારણ કે કલમ ૩૫૮ હેઠળ રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કટોકટીની ઘોષણા કરવામાં આવે તે જલદી જ કલમ ૧૮ની જોગવાઈઓ આપમેળે સસ્પેન્ડ થઈ જાય છે.પરંતુ અપીલકર્તા કલમ ૩૫૮ અથવા કલમ ૩૫૯ (૧) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલા રાષ્ટ્રપતિના આદેશ સિવાયના અન્ય આધારો પર આદેશની માન્યતાને પડકાર આપી શકે છે.આવા પડકારની બહાર છે

રાષ્ટ્રપતિના હુકમનું કાર્યક્ષેત્ર.દાખલા તરીકે, નાગરિકને તેની અટકાયતનો આદેશ દુર્ભાવનાપૂર્ણ રીતે આપવામાં આવ્યો હોવાના આધારે હેબિયસ કોર્પસની રિટ માટે યોગ્ય અદાલતમાં જવાનો અધિકારથી વંચિત રાખવામાં આવશે નહીં.તેવી જ રીતે, નાગરિક અટકાયતના આદેશને આ આધાર પર પડકારવા માટે તૈયાર રહેશે કે અટકાયતના ક્રમમાં આપવામાં આવેલ કોઈપણ આધાર અપ્રસ્તુત છે અને આપવામાં આવેલ આધાર અને વિધાનસભાના ધ્યાનમાં રહેલા હેતુ વચ્ચે કોઈ વાસ્તવિક અને નિકટનો સંબંધ નથી.આ સંદર્ભમાં એવું કહી શકાય કે સત્તાનો દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઉપયોગ એ કાયદાની બાબત તરીકે કોઈ નૈતિક અધઃપતન સૂચવતો નથી.તેનો અર્થ એ છે કે વૈધાનિક શક્તિનો ઉપયોગ તે હેતુઓ માટે કરવામાં આવે છે જે તે કાયદામાં હેતુપૂર્વક છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ

તો, કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી શક્તિનો ઉપયોગ કોઈ પરોક્ષ હેતુ માટે કરવામાં આવ્યો છે જે કાયદાના હેતુ અથવા તોફાન સાથે જોડાયેલ નથી, જેનો તે ઉકેલ લાવવા માંગે છે. પ્રથમ સ્થાને, અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અટકાયતનો આદેશ ખરાબ છે કારણ કે મુખ્યમંત્રીએ અપીલકર્તા સામે પોલીસ અને કસ્ટમ્સ અધિકારીઓના ખોટા અહેવાલોને ધ્યાનમાં લીધા હતા. શ્રી એન. સી. ચેટરજી દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અટકાયતનો આદેશ ખરાબ છે કારણ કે વૈધાનિક શક્તિનો ઉપયોગ દુર્ભાવનાપૂર્ણ રીતે કરવામાં આવ્યો છે એટલે કે, તેનો ઉપયોગ કોઈ પરોક્ષ હેતુ માટે કરવામાં આવ્યો છે જે કાયદાના ઉદ્દેશ અથવા તોફાન સાથે જોડાયેલ નથી જેનો તે ઉકેલ લાવવા માંગે છે. અપીલકર્તાના આરોપોને પશ્ચિમ બંગાળ સરકારના ગૃહ વિભાગના નાયબ સચિવ શ્રી સેન ગુપ્તાએ પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર વતી આપેલા સોગંદનામામાં નકારી કાઢ્યા છે. શ્રી સેન ગુપ્તાએ જણાવ્યું હતું કે ૨૭ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૫ના રોજ અટકાયતનો આદેશ આપતા પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રીએ પોલીસ અને કસ્ટમ્સ અધિકારીઓ સમક્ષ અપીલકર્તા સામે પડતર ફોજદારી કાર્યવાહીને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી. શ્રી સેન ગુપ્તાએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા જયચંદ લાલ શેઠિયાની પ્રવૃત્તિઓ અંગે રાજ્ય સરકારને ઉપલબ્ધ તમામ દસ્તાવેજો મુખ્યમંત્રી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, જેઓ વ્યક્તિગત રીતે સંતુષ્ટ હતા કે અપીલકર્તા જાહેર વ્યવસ્થાની જાળવણી માટે પૂર્વગ્રહ્યુક્ત ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા હતા અને તેથી અપીલકર્તાની અટકાયતનો

આદેશ જરૂરી હતો.શ્રી સેન ગુપ્તાએ તેમના સોગંદનામામાં એમ પણ જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તા માત્ર મસાલાના વેપારી તરીકે જ રોકાયેલા નહોતા પરંતુ ગેરકાયદેસર અને ગુપ્ત રીતે માલની ખરીદી અને વેચાણમાં રોકાયેલા હતા., કલ્યાણ દત્તે પણ પોતાના સોગંદનામામાં અપીલકર્તાના આરોપોને નકારી કાઢ્યા છે.શ્રી કલ્યાણ દત્ત જણાવે છે કે તેમણે ક્યારેય અપીલકર્તા સામે બનાવટી રેકૉર્ડ બનાવ્યા નથી અને ભારતના સંરક્ષણ નિયમો હેઠળ અપીલકર્તાની અટકાયતની ભલામણ કરતી કોઈ પણ હિસ્ટ્રી-શીટ અથવા કોઈ નોંધ ક્યારેય તૈયાર કરી નથી અથવા કોઈ પણ સત્તામંડળને મોકલી નથી.અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા આરોપોને નકારી કાઢતાં શ્રી દેબરંજન દત્તાનું સોગંદનામું પણ છે.આ કેસમાં દાખલ કરાયેલા વિવિધ સોગંદનામાઓના અવલોકન પર ઉચ્ચ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા દુર્ભાવનાપૂર્ણ આરોપની પુષ્ટિ થઈ નથી અને પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા અટકાયતના આદેશને આ કારણે કાયદેસર રીતે અમાન્ય ઠેરવી શકાતો નથી.અમને આ મુદ્દા પર હાઈકોર્ટથી અલગ દ્રષ્ટિકોણ લેવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.તે મુજબ અમારો અભિપ્રાય છે કે અપીલકર્તા વતી શ્રી એન. સી. ચેટરજી કેસના આ પાસા પર તેમની રજૂઆતને સારી બનાવવામાં અસમર્થ છે.

ત્યારબાદ અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે રાજ્ય સરકારને અપીલકર્તાની અટકાયત સંબંધિત ફાઇલ રજૂ કરવા માટે બોલાવવી જોઈતી હતી જેથી તે પોતે નક્કી કરી શકે કે અપીલકર્તાની

અટકાયતની જરૂરિયાત અંગે મુખ્યમંત્રી પાસે પોતાને સંતોષવા માટે પૂરતી સામગ્રી છે કે કેમ.અમે આ દલીલને સાચી તરીકે સ્વીકારી શકતા નથી.સરકારનો સંતોષ જે આર હેઠળ અટકાયતના આદેશને ન્યાયી ઠેરવે છે.૩૦ તે વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ છે.અદાલત સામાન્ય રીતે પૂછપરછ કરી શકતી નથી કે શું એવા આધારો અસ્તિત્વમાં છે કે જેણે તે સંતોષ પેદા કર્યો હોત કે જેના પર જ વાજબી વ્યક્તિના મનમાં આદેશ આપી શકાયો હોત.જો તેથી અટકાયતનો પ્રમાણિત ક્રમ તેના ચહેરા પર નિયમિત અને આરની ભાષાને અનુરૂપ હોય.૩૦ અટકાયતનો આદેશ જેના પર આધારિત છે તે સામગ્રીની પર્યાપ્તતા વિશે તપાસ કરવા માટે સામાન્ય રીતે અદાલત માટે ખુલ્લી નથી.રાજા સમ્રાટ વિરુદ્ધ શિબનાથ બેનર્જી (૧) માં ન્યાયિક સમિતિ દ્વારા કાનૂની સ્થિતિ નીચે મુજબ સમજાવવામાં આવી છે: _

"યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત ક્રમમાં સમાવિષ્ટ પઠનની ચોકસાઈ પર સવાલ ઉઠાવવો એ તદ્દન અલગ બાબત છે, ખાસ કરીને અહીં પઠન એ હકીકત તરીકે જણાવે છે કે હું જે આદેશને માન્ય બનાવવા માટે જરૂરી શરત તરીકે માનું છું તેનું પાલન કરવું.સામાન્ય કિસ્સામાં યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત ક્રમમાં આવા ઓહ પઠનનું અસ્તિત્વ, તેની અચોક્કસતા અંગેના કોઈ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે કે તે સ્થાપિત કરે છે કે જરૂરી શરત પૂર્ણ થઈ હતી.ક્રમમાં પઠનની હાજરી અટકાયત કરનાર પર સ્વીકાર્ય પુરાવા રજૂ કરવા માટે

મુશ્કેલ બોજ મૂકશે જે પ્રથમ દષ્ટિએ કેસ પણ સ્થાપિત કરવા માટે પૂરતો છે કે પઠન સચોટ નથી.

આ સંબંધમાં, લિવરસિજ વી. સર જહોન એન્ડરસન (૨) અને ગ્રીન વિ. સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ફોર હોમ અફેર્સ (૩) નો સંદર્ભ આપી શકાય છે.તે કિસ્સાઓમાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ગૃહ સચિવ પાસે એવું માનવાનું વાજબી કારણ હતું કે અમુક વ્યક્તિઓ પ્રતિકૂળ સંગઠનોની હતી અને તેના કારણે તેમના પર નિયંત્રણ રાખવું જરૂરી હતું.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આ બાબત રાજ્ય સચિવની કાર્યકારી વિવેકબુદ્ધિ માટે હતી, અને તે કે જે આધારો પર રાજ્ય સચિવ સંબંધિત વ્યક્તિઓને પ્રતિકૂળ સંગઠનોની હોવાનું માનતા હતા, અથવા એવું માનતા હતા કે આવા સંગઠનોને કારણે તેમના પર નિયંત્રણ રાખવું જરૂરી હતું તેની તપાસ કરવાનો કોર્ટને અધિકાર નથી.લિવર્સિજના (૪) કેસમાં વિસ્કાઉન્ટ મૌઘમે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:—

"મારા મતે, જાણીતી ધારણા ઓમ્નિયા એસે રીટ એક્ટા આ આદેશને લાગુ પડે છે, અને તે મુજબ, સાબિત અથવા સ્વીકારવાના આદેશને ધારીને, તે પ્રથમ દષ્ટિએ લેવું આવશ્યક છે, એટલે કે જ્યાં સુધી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, યોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું છે

અને રાજ્યના સચિવની માન્યતા અંગેની જરૂરિયાતનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

ત્રીનના (૨) કેસમાં વિસ્કાઉન્ટ મૌઘને ફરીથી કોર્ટ ઓફ અપીલમાં ગોડાર્ડ એલ. જે. ના ચુકાદામાંથી નીચેનો ભાગ મંજૂરી સાથે ટાંક્યો હતો: _

"મારો અભિપ્રાય છે કે જ્યાં પરત ફરતી વખતે કોઈ આદેશ અથવા વોરંટ જે તેના ચહેરા પર માન્ય હોય તે રજૂ કરવામાં આવે છે, તે કેદીએ તેને વિરોધાભાસી બનાવવા માટે જરૂરી તથ્યો સાબિત કરવા માટે છે, અને વર્તમાન કિસ્સામાં આ કરવામાં આવ્યું નથી.હું એમ નથી કહેતો કે કોઈ પણ કિસ્સામાં રાજ્ય સચિવ માટે સોગંદનામું દાખલ કરવું જરૂરી નથી.તે એ આધાર પર નિર્ભર હોવું જોઈએ કે જેના પર પરત ફરવાનો વિરોધ કરવામાં આવે છે, પરંતુ કેદી જે બધું કહે છે તે 'મને ખબર નથી કે મને શા માટે નજરકેદ કરવામાં આવ્યો છે.હું નકારું છું કે મેં કંઈપણ ખોટું કર્યું છે ', જેના માટે જવાબની જરૂર નથી કારણ કે તે કોઈ પણ રીતે દર્શાવે છે કે રાજ્યના સચિવ પાસે માનવાનું વાજબી કારણ નહોતું, અથવા અન્યથા માનતા ન હતા.

તે સ્પષ્ટ છે કે આર હેઠળ અટકાયતનો આદેશ.૩૦ ભારતના સંરક્ષણના નિયમો ત્યારે જ પસાર થઈ શકે છે જ્યારે રાજ્ય સરકારને સંતોષ થાય કે તે નિયમમાં ઉદ્દેખિત કોઈપણ આધાર પર કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિની અટકાયત જરૂરી છે.તેમ છતાં તૈયાર કરવામાં આવેલા આદેશમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકાર સંતુષ્ટ છે, તે પઠનની ચોકસાઈને મર્યાદિત હદ સુધી અદાલતમાં પડકારવામાં આવી શકે છે.આ ચોકસાઈને બે રીતે પડકારવામાં આવી શકે છે, તે સાબિત કરીને કે રાજ્ય સરકારે આ બાબતે ક્યારેય પોતાનું મન લગાવ્યું નથી અથવા રાજ્ય સરકારના અધિકારીઓએ દુર્ભાવનાપૂર્ણ વર્તન કર્યું છે.સામાન્ય કિસ્સામાં, યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત હુકમમાં આવા પઠનનું અસ્તિત્વ, તેની અચોક્કસતા અંગેના કોઈ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે કે તે સ્થાપિત કરે છે કે જરૂરી શરત પૂર્ણ થઈ હતી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સામાન્ય કિસ્સામાં, રાજ્ય સરકારને સંતોષ થાય તેવા યોગ્ય રીતે પ્રમાણિત ક્રમમાં આવા પઠનનું અસ્તિત્વ, તેનાથી વિપરીત કોઈ પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે કે રાજ્ય સરકાર એટલી સંતુષ્ટ હતી.જો અટકાયતના આદેશમાં કોઈ ખામી હોય તો તે અદાલત માટે મુખ્યમંત્રી અથવા અન્ય સંબંધિત મંત્રી પાસેથી સોગંદનામું માંગવા અથવા અટકાયતના આદેશમાં કરવામાં આવેલા પઠનની ચોકસાઈને સંતોષવા માટે રાજ્ય સરકાર પાસેથી સંબંધિત ફાઈલ માંગવા માટે ખુલ્લું છે.

દાખલા તરીકે, બીરેન દત્તા વગેરે વિરુદ્ધ ત્રિપુરાના મુખ્ય કમિશનર કેસમાં આ અદાલતે ત્રિપુરા વહીવટીતંત્રના મુખ્ય સચિવને અટકાયત કરાવેલા લોકોના સંબંધમાં મૂળ ફાઇલો આ અદાલતમાં મોકલવાનો આદેશ આપ્યો હતો અને સંબંધિત મંત્રી અથવા સચિવ અથવા વહીવટકર્તાને પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો કે તેઓ આ અદાલતમાં સોગંદનામું દાખલ કરે જેમાં તમામ ભૌતિક તથ્યો દર્શાવવામાં આવે કે શું નિર્ણય સંબંધિત અટકાયત કરાવેલા લોકોને યોગ્ય રીતે જણાવવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.પરંતુ ફાઇલ રજૂ કરવા અને સંબંધિત મંત્રી અથવા સચિવ પાસેથી સોગંદનામા માટેનો આદેશ તે કેસમાં કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે અપીલકર્તાએ આક્ષેપ કર્યો હતો કે સમીક્ષાના આદેશને આર હેઠળ લેખિતમાં ઘટાડવામાં આવ્યો નથી.૩૦એ (૮) અને નિયમ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી સંબંધિત શરતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તે તેમને જણાવવામાં આવ્યું ન હતું.શ્રી એન. સી. ચેટરજીએ અન્ય એક કેસ-જગન્નાથ મિશ્રા વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય (૧) નો સંદર્ભ આપ્યો હતો, જેમાં આ અદાલતે ગૃહ મંત્રીને સોગંદનામું દાખલ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.તે કિસ્સામાં અટકાયતનો આદેશ ખામીયુક્ત હતો કારણ કે આદેશની પ્રમાણિત નકલમાં મુખ્ય સચિવના સોગંદનામામાં ઉલ્લેખિત છ આધારોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો.આમાંના કેટલાક આધારો "વગેરે" દ્વારા અનુસરવામાં આવ્યા હતા.".આદેશની અસ્પષ્ટતાને ધ્યાનમાં રાખીને આ અદાલતે રાજ્ય સરકારને મૂળ આદેશ રજૂ કરવા માટે નિર્દેશ આપ્યો હતો જે દસ્તાવેજના રૂપમાં હતો અને ગૃહ

મંત્રી પાસેથી સોગંદનામું પણ માંગ્યું હતું જેઓ અટકાયતની બાબતોના પ્રભારી હતા.વર્તમાન કેસમાં, ભૌતિક હકીકતો જગન્નાથ મિશ્રા (૧) કેસમાં, બરિન દત્તા (૧) કેસમાં અલગ છે.તેથી તે અનુસરે છે કે પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર દ્વારા અપીલકર્તાની પ્રવૃત્તિઓ ધરાવતી મૂળ વિભાગીય ફાઇલની શોધ અથવા રજૂઆત માટે આદેશ ન આપવા માટે ઉચ્ચ અદાલતને ન્યાયી ઠેરવવામાં આવી હતી.

અંતે અપીલકર્તા માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે મુખ્યમંત્રીને સોગંદનામું દાખલ કરવા માટે કહેવું જોઈતું હતું અને નાયબ સચિવ શ્રી સેન ગુપ્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામાને અપીલકર્તાના આરોપોને રદિયો આપવા માટે અપૂરતું ગણાવીને નકારી કાઢવું જોઈએ.અમને નથી લાગતું કે આ મુદ્દામાં કોઈ સાર છે.અપીલકર્તા દ્વારા એવો કોઈ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો નથી કે મુખ્યમંત્રી પોતે દુર્ભાવનાપૂર્ણ વર્તન કરી રહ્યા હતા.અપીલકર્તાનો આરોપ હતો કે Mr.Kalyan દત્ત અને કસ્ટમ્સ અધિકારીઓએ અપીલકર્તા સામે દુર્ભાવનાપૂર્ણ વર્તન કર્યું હતું.આ મુદ્દા પર અપીલકર્તાના આરોપોને શ્રી કલ્યાણ દત્તે તેમના સોગંદનામામાં નકારી કાઢ્યા છે.અપીલકર્તાની અટકાયતની જરૂરિયાત અંગે નિર્ણય લેવાનો અધિકાર ધરાવતા પશ્ચિમ બંગાળના મુખ્યમંત્રીના સંબંધમાં દુર્ભાવનાપૂર્ણ અથવા પ્રામાણિકતાના અભાવનો કોઈ આરોપ ન હોવાથી ઉચ્ચ અદાલત માટે મુખ્યમંત્રી પાસેથી સોગંદનામું માંગવું જરૂરી ન હતું અને પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર વતી શ્રી સેન ગુપ્તા

દ્વારા દાખલ કરાયેલ સોગંદનામું ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા યોગ્ય રીતે ગણવામાં આવ્યું હતું કારણ કે તે કેસના સંજોગોમાં પૂરતું હતું.

આ કારણોસર અમે માનીએ છીએ કે આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા નથી અને તેને બરતરફ કરવી જોઈએ.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*